

Asia: VN/10364/2022

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus; työryhmän mietintö

1. Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittausjärjestelmää on sinällään mahdollista yksinkertaistaa niin, että ulosmittauskielto koskisi vain sellaisia sosiaaliturvaetuuksia, jotka on myönnetty eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla määrättyyn tarkoitukseen. Tällaiset etuudet jäisivät nykyiseen tapaan kokonaan ulosmittauksen ulkopuolelle. Muut etuudet kuuluisivat ehdotuksen mukaan ulosmitattavuuden piiriin. Jos järjestelmää tarkastellaan yksinomaan järjestelmän selkeyden ja yksinkertaisuuden näkökulmasta, muutos olisi perusteltu. Tällöin ajatus olisi, että palkan ja etuuksien suojaosuusjärjestelmä riittäisi takaamaan velallisten vähimmäistoimeentulon ja olisi myös yhdenvertainen tuloihin rinnastettavia erilaisia etuuslajeja saavien velallisen kesken.

Tässä ajattelussa kuitenkin piilee se ongelma, että useat sosiaalietuudet paikkaavat velallisen erityistilanteen kohonneita kustannuksia (esim. raskausraha ja aikuiskoulutustuki). Jos tällaisia erityistarpeita ei oteta lainkaan huomioon vaan oletetaan, että kaikilla velallisilla on samanlaiset mahdollisuudet tulonhankintaan ja suunnilleen samanlaiset välttämättömät elinkustannukset, saatetaan joutua hyvinkin epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen. Jos taas tällaiset etuudet jäisivät myös tulopohjalaskennan ulkopuolelle, se saattaisi johtaa siihen, että ulosmittauksen ulkopuolelle jäävä kokonaistulo saattaa joidenkin velallisten kohdalla muodostua korkeaksi.

Pelkästään se, että nykyinen järjestelmä on kieltämättä monimutkainen, ei ole syy tehdä muutoksia, joiden vaikutuksia ei ole perinpohjaisesti arvioitu. On tärkeämpää, että järjestelmä on oikeudenmukainen ja kohtuullinen kuin se, että järjestelmä on yksinkertainen. Suomessa on vuosikymmenet noudatettu järjestelmää, jossa on 1) ulosmittauskelpoiset tulot ja etuudet, 2) tulopohjaan laskettavat, mutta ulosmittauksen ulkopuolelle jäävät etuudet ja 3) kokonaan tulopohjankin ulkopuolelle jäävät etuudet. En näe yksinkertaistamisen tarvetta riittäväksi syyksi luopua järjestelmästä. Eri asia on, että yksittäisten etuuksien kohdalla saattaa olla aiheellista pohtia, mihin ryhmään kyseinen etuus kuuluu.

Millaisia vaikutuksia ehdotuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

-

Millaisia kustannuksia ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

-

Mahdolliset muut kommentit ehdotuksesta?

-

2. Tulojen ulosmittausjärjestelmä

Pidättekö ehdotusta kannatettavana?

Suhtaudun varauksellisesti esitettyyn malliin, jossa suojaosuuden ylittävästä tulon määrästä ulosmitattaisiin 60-80 prosenttia. Näin jyrkkä lisätulojen ulosmittaus passivoi velallisen eikä kannusta lisätulojen hankkimiseen. Yksinomaan se, että lakiin kirjattu ulosmittausmäärän laskenta on vaikeaselkoinen, ei ole riittävä syy uudistaa muutoin hyvin toiminutta järjestelmää. Velalliset ja myös tarvittaessa työnantajat saavat netistä löytyvän laskurin avulla helposti selville ulosmittauksen määrän. Yksin se, että ulosmittausta on vaikea helpottaa suojaosuutta muuttamalla, ei ole riittävä peruste ottaa riskejä palkan ulosmittauksessa esimerkiksi niin, että huomattava osa kansalaisista jää ulosottokelpoisuuden ulkopuolelle ja kohtaa vaikeuksia esimerkiksi luotonsaannin osalta taikka niin, että ulosmittaukseen tulee portaita (1.000 ja 3.000 euroa ehdotetussa mallissa). Palkan ulosmittausta on mahdollista helpottaa muuttamalla ulosottokaaren 4 luvun 49 §:ää.

En kannata automaattisten vapaakuukausien korvaamista suojaosuuden nostamisella, koska se johtaa suuren määrän velallisia putoamiseen ulosoton ulkopuolelle. Jos velallinen ei halua esimerkiksi korkean viivästyskoron tilanteessa vapaakuukausia ja ulosoton keston pitkittymistä, vapaakuukausista voi aina kieltäytyä. On hyvä muistaa, että monet velkojaryhmät ovat heikossa asemassa, kuten elatusapua saavat lapset, rikoksen uhrin ja erilaisia muita korvauksia velkovat kansalaiset, samoin saataviaan perivät pienyrittäjät. Vapaakuukausijärjestelmä on osoittautunut erinomaiseksi keinoksi helpottaa ulosottovelallisten toimeentuloa ulosoton aikana. Järjestelmää on varmaan mahdollista edelleen kehittää, mutta automaattistakaan vapaakuukausista ei tule luopua.

Millaisia vaikutuksia uudistuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

-

Millaisia kustannuksia uudistuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

-

Muut mahdolliset kommentit ehdotetuista laskentasäännöistä ja ulosmittausjärjestelmän uudistamisesta?

-

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte lähtökohtaisesti parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

-

Voimassa olevan ulosottokaaren mukaan velallisen suojaisuus on suurempi, jos hänellä on elatuksen varassa puoliso, oma lapsi tai puolison lapsi. Työryhmän näkemyksen mukaan olisi perusteltua harkita, tulisiko velallisen elatuksen varassa olevina jatkossa ottaa huomioon ainoastaan lapset eli poistaa mahdollisuus puolison huomioon ottamiseen. Miten arvioitte ehdotusta?

-

Työryhmä on esittänyt kaksi vaihtoehtoista tapaa elatuksen varassa olevien huomioon ottamiseksi. Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? (Vaihtoehtoja arvioitu mietinnössä s. 57–59). Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

-

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

3. Muut mietintöä koskevat huomiot

Kirjoittakaa muut mahdolliset huomionne alla olevaan kenttään

Uudistusehdotukset on laadittu liiksi järjestelmän ja yksinkertaistamisen ehdoilla. Velallisten yksilöllinen asema tulee pystyä ottamaan huomioon sosiaalietuuksien ja palkan ulosmittauksessa ehdotettua paremmin. Nykyjärjestelmä pyörii suhteellisen kitkattomasti ulosoton tietojärjestelmässä, ja ulosottoviranomaisilla on ulosoton asianosaisiin nähden neuvontavelvollisuus. Vaikka neuvonnasta aiheutuu ulosottoviranomaisille työtä ja kustannuksia, on se kuitenkin pieni hinta, jos järjestelmä on oikeudenmukainen.

Tuula Linna
Prosessioikeuden professori, Helsingin yliopisto